

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерства образования и науки Республики Дагестан

МКУ "УПРАВЛЕНИЕ ОБРАЗОВАНИЯ" МУНИЦИПАЛЬНОГО

ОБРАЗОВАНИЯ "ХАСАВЮРТОВСКОГО РАЙОНА"

МКОУ "Генжеаульская СОШ им.М.М.Зумаева"

РАССМОТРЕНО

На заседании ШМО

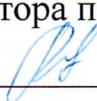

Темиртдинова С.А.

Протокол №1
от «27» 08 2024 г.

СОГЛАСОВАНО

Заместитель
директора по УВР

Шихмурзаева Г.К.

Протокол №1
от «27» 08 2024 г.

УТВЕРЖДЕНО

Директор

Махтиев А.С.

Приказ №652
от «30» 08 2024 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

**учебного предмета «Литературное чтение на родном (кумыкском)
языке»**

для обучающихся 1 класса

с.Генжеаул 2024-2025

БАЯНЛЫКЪ СЁЗ

Аслу школалар учун яратылган кѳумукъ адабиятдан уьлгюлю программа Федерал пачалыкъ билим берив стандартны (ФГОС-ну) аслу умуми билим берив программасыны талапларына кюрчюленип тизилген. Шо стандартларда муаллимлени ишинде янгы педагогика кѳайдаланы кѳоллав масъалалары, охувчуланы хас айрылыкълары, оланы чагъы, билим ва оьсюв даражалары, гъалиги жамият яшавуну талаплары, милли школаланы ишини бай сынавлары ва илмуахтарыв ишлер гѳз алгъа тутулган.

Кѳумукъ тилде юрюлеген дарслар жамият кѳуллугъун кюте: олар миллетибизни менлигин сакълай, ана тилде гъакълашыв, къатнашыв чараланы кютегенден кѳайры да, халкъны маданият байлыгъын артдыра, пикир этив мердешлерин камиллешдире. Программагъа гѳре охув дарсларда яшлагъа белгили билимлени, бажарывлукъланы берив булан бирче, оланы умуми оьсювюне кѳмек этив гѳз алгъа тутулган. Шу муратланы яшавгъа чыгъармакъ учун яшланы бары да затдан алдын текстни тюз англап, чалт, чебер охумагъа ва китап булан ишлемеге уьйретме тюше.

Башлапгъы класларда яшланы охувгъа уьйретивню аслу борчлары шулардыр:

- текстни англап уьйренивню кюрчюсюнде тюз ва чалт охув мердешлерин яратмакъ;
- билимни ва тарбияны кюрчюсю болган китап булан ишлеп болагъан этмек ва оланы пикир этив мердешлерин теренлешдирмек, сѳз хазнасын артдырмакъ;
- яшларда тергевлюкню, ишге гъаваслыкъны, охувда оьзбашына ишleme бажарагъанлыкъны тувдурмакъ ва оланы кѳылыкъ (эстетика) якъдан тарбияламакъ;
- тюрю чебер текстлер булан ишleme болагъан бажарывлукъланы яратмакъ; охувгъа, билим алывгъа иштагълыгъын артдырмакъ;

- чебер асарланы охуйгъанда тюрлю гыслени яратма, яшланы сёзге эстетика якъдан янашма, чебер асарланы маънасын англама уыйретмек;
- яшланы адабият тилни къайдаларына кюрчюленип сейлемеге ва язмагъа уыйретмек;
- чебер адабитны кюрчюсюнде къурдашлыкъ, дослукъ, тюзлюк яхшы къылыкълардан экенлигин беклешдирмек;
- чебер адабиятны кюрчюсюнде яшланы оз ватаныны, халкъыны маданиятына бакъган сюююн артдырыв;
- тюрлю чебер текстлер булан ишлеми болагъан бажарывлукъланы яратмакъ; охувгъа, билим алыгъа иштагълыгъын артдырмакъ;
- чебер асарланы охуйгъанда тюрлю гыслени яратма, яшланы сёзге эстетика якъдан янашма, чебер асарланы маънасын англама уыйретмек;
- чебер адабитны кюрчюсюнде къурдашлыкъ, дослукъ, тюзлюк яхшы къылыкълардан экенлигин беклешдирмек;
- чебер адабиятны кюрчюсюнде яшланы оз ватаныны, халкъыны маданиятына бакъган сюююн артдырыв.

Къумукъ тилде юрюлеген дарслар охувчуланы тилин оьсдюрювде, оланы тилин бай этивде, яшланы тил культурасын ва сёйлев имканлыкъларын артдыривда аслу кюрчюлеринден бири болуп токътай.

Адабият охув предмет гысапда уыйретив масъаладан къайры, тарбиялавчу масъаланы да кюте.

Текстлени охуйгъанда гыслени (сююнч, тамаша болув, къайгъырыв ва ш.б.) берип, сонг да охулган гесекге оьзюню къаравун да айтып билмеге герек.

Адабиятны курсунда яшлар школада инче саниятны асарлары гысапда халкъ авуз яратывчулугъу ва адабиятны чебер асарлары булан таныш бола. Шону натижасында эстетика тарбияны кюрчюлери салына. Охув учун берилген материал табиятны, жамият яшавну ва инче саниятны исбайылыгъын англамагъа ва уйренмеге кёмек эте.

Башлапгы класларда ана тилни уйретив тилни гыакъындагы илмугъа ва тил оьсдюрювге бакъгъан якъда биринчи абат гысаплана. Ана тил дарслар оьзге охув предметлер, айры алгъанда охув дарслар булан тыгъыс байлавлукъда юрютюлме герек

Уьлгюлю программа муаллимлеге шулай имканлыкълар бережек:

- 1) башлапгы класлар учунгу Федерал билим берив стандартларда гьрсетилген метапредметлик, энчилик ва предметлик гьасиллеге етишмеге кьмек этежек;
- 2) «Къумукъ тил» предметни планлашдырылгъан гьасиллерини къурулушун, ону ичделигин ичделигин учунгу йыллагъа ва сагъатлагъа гьере бьлюп Федерал билим берив стандартлагъа, башлапгы класлар учун онгарылгъан Уьлгюлю аслу билим программасына ва Уьлгюлю тарбиялав программагъа гьере гелишдирме кьмек этежек;
- 3) гьар класда болмагъа герек тематика планланы камиллешдирмеге, дарсларда юрюлмеге герек тюрю-тюрю ишлени теренлешдирмеге кьмек этежек.

Программада охув предмет башлапгы класларда гьрсетилген планлашдырылгъан гьасиллери (энчили, метапредметли ва предметли) не муратларда уйренилме гереги гьрсетилген. Энчили ва метапредметли гьасиллер адатлангъан методика къайдаларда ва ана тилни уйренегенде огъар хас болагъан метод къайдалагъа гьере берилген. Программаны предметли планлашдырылгъан гьасиллери йыллагъа гьере берилген.

Программада охув материал класлагъа гьере пайлангъан, темаланы гезиги, оланы уйренегенде предметни ичделигине ва яшланы психология айрылыкъларын, оланы чагъын гысапгъа алып сагъатланы къадары да берилген.

Программа учителни яратывчулукъ сиптечилигин кемитмей, огъар программаны аслу ичделигин сакълап, тюрю-тюрю метод ёлланы къолламагъа имканлыкъ бере.

Курсну умуми характеристикасы

Охув курсну кѳумукъ, рус, Дагъыстанда яшайгъан башгъа миллетлени вакиллери яратгъан чебер асарланы кѳуршай. Яшлар башлапгъы класларда инче саниятны асарлары гысапда халкъ авуз яратывчулугъу ва адабиятны чебер асарлары булан таныш бола.

Адабиятны курсундан программа шулай затланы гѳз алгъа тутат:

- Авуз тилни тюрлюлери. Тил культурасы.
- Текстни тюрлюлерини уьстюнде иш гѳрюв.
- Чебер асарланы уьстюнде ишлев.
- Охума герекли асарлар. Охув культурасы.

Биринчилей «Авуз тилни тюрлюлери. Тил культурасы» деген бѳлюкде сѳйлев, охув, языв мердешлени беклешдирмек учун авуз тилни языв тилден айырып бажарма тюше. Тил культурасына гѳре яшлар тюз ва таъсирли сѳйлеп бажарма герек. Шолай сѳйлеп билмек учун тилни токъташгъан языв ва сѳйлев къайдаларындан тайышмай сѳйлеме ва язмагъа билме герек.

Биринчи класда яшлар англап, тюз, бувунлагъа гѳре охумагъа уьйрене. Шо класда яшлар текстге гѳре, муаллим береген соравлагъа гѳре гиччи текстлени хабарлайлар. Текст булан юрюлеген бары да иш муаллим булан бирче этиле. Биринчи класны ахырына бир минутда 20-25 сѳз охума герек

Адабият дарсларда диалог, монолог кѳурма бажарывлукъ, тюрлю текстлер булан, озбашына охув китап булан ишлев мердешлер яратыла, сѳ- 7 злюклерден, тюрлю справочниклерден тарыкълы болагъан информацияны тапма уьйрене.

Охув дарсларда яшланы сёйлев тили оьсе, шо саялы программада яшланы сёз хазнасын жанландырагъан ва байлашдырагъан, сонг да байлавлу сёйлевню болдурагъан чалышывгъа айрыча ер гёрсетиле.

Программада текстни чебер охума ва ону тюрлюлерин айырыв мердешлер яратывгъа тергев бериле. Текстге гёре план кьуруп, ону маъналы гесеклеге бёлюп, гъар гесекге баш салып бажармакъ. Текстни савлай яда айры маъналы гесеклеге гёре хабар этип бажармакъ. Текстни аслу маънасын башы булан урушдурмакъ. Охулгъан текстни тюрлюлерин айырып бажармакъ: хабарлав, суратлав, пикирлешив. Охувчу текстге оьз къаравун айтып, багъа берип текстлени хабарын оьзбашына айтып, тынч план кьуруп, толугъа къысгъартып, текстни маънасын хабарлап бажармагъа герек. Илму ва чебер текстлени бири - биринден айырып, башгъалыкъларын гёрсетип бажарма герек

Программада охума герекли асарлагъа ва охув культурасына тергев бериле. Бу бёлюкде тюрлю - тюрлю текстлени, тюрлю жанрларда язылгъан асарланы охув къайдалар гёз алгъа тутула. Охума герекли асарлагъа кьумукъ, рус, Дагъыстанда яшайгъан башгъа миллетлени вакиллери яратгъан чебер асарлары гирме тюше. Ондан къайры охув курсу илму макъалаланы гёз алгъа тутула. Яшлар школада инче саниятны асарлары гысапда халкъ яратывчулугъу ва адабиятны чебер асарлары булан таныш болма герек. Пограммагъа гёре яшлар адабият асарланы бары да жураларын билме тюше: ёммакълар, шиърулар, хабарлар, айтывлар, чечеген ёмакълар

КЪУМУКЪ АДАБИЯТГЪА УЪЙРЕТИВНИ ИЧДЕЛИГИ.

Халкъ авуз яратывчулугъу.

Ёммакълар, айтывлар, чечеген ёммакълар.

Алгъышлар, яхшылыкъ ёравлар, сыналгъан сёзлер.

Уьч улакъны ёммагъы. Жымчыкъ, тюлкю ва къаргъа. Арсланкъаплан.

Язбаш.

А. Акъаев. Язбаш. Къ. Шамсутдинов. Арыкъ язбаш. Б. Магъамматов. Эрте язбаш. К. Султанов. Сувукълар битди.
А. Акъаев. Гъай баркаман! Къ. Акъгёзов. Тангны леззети. З. Атагишиева. Майда. А. Гъамитов. Къаранчкъыдан
яманмы. И. Керимов. Язбашда. Къурманали шамсутдинов. Яш къурувчу. А. Залимханов. Алма терек. М. Атабаев.
Шатман йыр.

Мен ва мени къурдашларым.

Магъамматзагъит Аминов. Алфавит. С. Бийболатова. Женнет ва къазлар бузав, къозу ва бёрюлер. С. Токъболатов.
Тынглавсуз улакъ. Б. Гъажиев. Циркде. А. Межитов. Бишевню тюшю. А. Батыргиишев. Дарман отлар. М.-Н. Халилов.
Жаны бар атлар къайда? М. Атабаев. Жымчыкъ. Ит

1-нчи класда «Къумукъ адабият» предметни уйренив шулай универсал охув гъаракатланы болушдурмагъа кёмек
эте.

Тюшюнюв универсал охув гъаракатларын:

- гиччирек проза ва шиъру текстлердеги сёзлени къутгъармай, савлай, оланы ичиндеги гъарпланы яда бувунланы
ерлерин алышдырмай, тюз къычырып охумакъ;
- ичинден яда къычырып охулгъан асарны аслу маънасын англамакъ;
- охувну вакътисинде маъналы гесеклени белгилемек, соравлагъа жавап берип бажармакъ.
- гечилген терминлени, англавланы маъналарын билмек: авуз яратывчулукъ тема, текстни башы, аслу маънасы,
ичделиги, ёммакъ, автор, игити, хабар, шиъру;
- асарланы жанрлагъа гёре айырып билмек (ёммакъ, чечеген ёммакъ, айтыв, шиъру, хабар);

— текстни анализин этмек: текстни темасы, агъвалатланы тизимли гелишин токъташдырмакъ, асарны игитини келпетин суратламакъ, ону хасиятына тюз кыймат бермек, текстни маънасына гёре соравлар салмакъ;

— асарны ону темасына гёре, охувчуну кеплендиреген гялына гёре оьзге асарлар булан тенгleshдирмек.

Маълуматланы (информацияны) уьстюнде иш гёрюв:

— текстни ичделиги баянлыкъ гысапда суратланы, филмлени, спектакллени кёмеклиги булан да гёрсетилме болагъанны англамакъ;

— асарланы суратлар булан нисбатлашдырмакъ, суратгъа кыйышагъан асарны гесегин тапмакъ.

Гъакълашыв универсал охув гъаракатлары:

— шиъруланы тюз сёйлев къайдалагъа ва токътав белгилеге гёре чебер охумакъ;

— арагъа салып ойлашагъан охулгъан яда эшитген текстни гъакъында юрюлеген лакъырлашывда ортакъчылыкъ этмек: лакъырда ортакъчылыкъ этегенлеге тынгламакъ, соравлагъа жавап бермек, арагъа салып ойлашагъан масъалагъа гёре оьзюню ойларын айтмакъ;

— соравлагъа, суратгъа яда берилген плангъа аркъа таяп авуздан асарны ичделигин харар этип айтмакъ;

— оьзюню сёзлери булан гечилген терминлени, англавланы англатмакъ;

— шиъругъа, ёммакъгъа, хабаргъа тынглап, олар оьзюнде нечик гыслер тувдурагъанны гъакъында айтып бажармакъ;

— сёйлевчю булан уьзюрлю аралыкълар тутмакъ, сёйлев кылыкъ къайдаларын сакъламакъ; диалогну юрютюв къайдаларын сакъламакъ;

Низамлашдырыв универсал охув ғыаракатлары:

- дарсда салынған масъалана англамакъ, тарыкъ заманда муаллим булан иш ғырмек;
- оъзбашына охувға иштағы барны ачыкъ этмек, охув мердешлерин камиллешдирмек;
- муаллимни кёмеклиги булан охув ғыаракатында ёлугъаған четимликлени, онгайлыкъланы ва онгайсызлыкъланы кыйматлап бажармакъ;

Бирчелик (совместная деятельность):

- бирче юрюлеген ишни мурадын англамакъ, шо муратға етишмек учун бирче планлар кърмакъ, сёлешмек, шо ишде ортакъчылыкъ этегенлени ойларын ғысапға алмакъ;
- оъзюне тапшурулған ишни лайыкълы кюйде кютмек;
- жутлашып яда группалашып ишлемеге иштағы болмакъ;
- бирче ишлейгенде сабурлугъун сакълап, гелишип ғыаракат этмек, оъзгелер булан сёлешип билмек, оъзюне тапшурулған ишни мекелли кюйде кютмек;

БАШЛАПГЫ КЛАСЛАРДА «КЪУМУКЪ АДАБИЯТ»

ПРЕДМЕТНИ УЙРЕНИВДЕ ОХУВЧУЛАР ЕТИШМЕ ГЕРЕКЛИ

ПЛАНЛАШДЫРЫЛГЪАН ГЪАСИЛЛЕРИ

ЭНЧИЛИ ГЪАСИЛЛЕРИ (личностные результаты)

Башлапгы класларда «Къумукъ адабият» предметни уйренивде охувчулар етишме герекли планлашдырылгъан гъасиллери тарбиялав гъаракаты булан байлавлукъда юрюле, неге тюгюл олар охувчуну оъсов барышын оъзю-оъзюн оъсдюрюв мердешлерин теренлешдире. Энчилик гъасиллери предметни уйренивде жамият гъаракатлары, аралыкълары, нормалары булан, охувчуланы оъз Ватанына (Россиягъа ва Дагъыстангъа) къыйматлы къаравун болдурув, оланы ватандаш бирлигин тарбиялав булан тыгъыс байлавлу.

Башлапгы класларда ана тилни уйренивде охувчулар етишме герекли энчили гъасиллер шулардыр:

ватандаш-патриотлукъ тарбиялав:

— оъз Ватанына (Россиягъа ва Дагъыстангъа) охувчуланы къыйматлы къаравун болдурув, оланы ватандаш бирлигин тарбиялав; Ватанны сююв, абурлав, оъзюню миллетине амин болув, анадаш топурагъыбыз Къумукътюзге бакъгъан сююв гъислени тарбиялав ва патриот гъислерин гючлендирив;

— охувчуланы анадаш халкъыбызгъа ва оъзге халкълагъа бакъгъан сюювюн артдырыв; намус, эдеп, къылыкъ булан байлавлу гъислерин артдырыв, жаваплыкъны, ватандашлыкъны ва патриотлукъну болдурув; охувчуланы эстетика гъакъылын оъсдюрюв; экология культурасын яратыв

— жамиятда юрюлеген яшав-туруш гъалланы бидирив; дюньягъа тюз къаравларын яратыв; къувунлу гъалларда оъзюн тутуп ва башгъалагъа зиян болмайгъан гъалда иш гёрме уйретив;

— загьматгъа тюз къаравну, жамият борчну кютме гъазирликни, намуслукъну, адамланы ишлерин ва хасиятларын тюз багъалавну ёлларын сездишив;

ругъ ва эдеп-къылыкъ тарбиялав:

— халкъыбызны ругъ байлыкъларындан пайдаланма уыйретив; гъалиги замангъы агъамиятлы масъалаланы ичинде баш алып болмагъа уыйретив; гъар адамгъа тюз ярашып, ону яшав сынавларына гёре озтёречелигин, яшавгъа озтёрече къаравун тюз англав;

— эдеп-инсап, къылыкъ-тарбия, адамгъа языкъсыныв, уллугъа абур, сый, гъюрмет этив хасиятланы тарбиялав; яшав гъалланы тюз англамагъа, оланы агъамиятын, себеплерин, бир-бири булангъы байлавлугъун гёрсетив;

— адабият асарланы игитлерини асил хасиятларына асасланып охувчуланы патриот ругъда тарбиялав; бизин адатларыбызны, къумукъ халкъгъа хас болагъан къылыкъланы, хасиятланы асырап, аяп, озлени хас кююнде юрютмеге ва сакъламагъа уыйретив;

Эстетика тарбиялав:

— охувчуланы чебер эстетика озсювюне тийишли шартлар болдурув, оланы яратывчулукъ бажарывлукъларын озсдюрюв; адамдагъы, айлана табиатдагъы аривлюкню, гёзелликни гёрме, ону сезме, гъис этме уыйретив.

— текстни, асарны чебер охуйгъанда сакъланма герек къайдаларын, оланы эстетика янын сезмеге уыйретив; гъар адабият асарында ва къумукъланы авуз яратывчулугъунда аривлюкню, чеберликни аламатлары гъис этме уыйретив.

— чебер асарлагъа, чебер сёйлевге эстетика якъдан багъа берме, оланы чебер аламатларын аян этме уыйретив; бизин адатларыбызны, къумукъ халкъгъа ва озге халкълагъа хас болагъан къылыкъланы, адатланы, хасиятланы асырап, аяп, озлени хас кююнде юрютмеге ва сакъламагъа уыйретив

савлукъ сакълав тарбиялав:

- савлукъгъа, къаркъарагъа пайдалы ва савлукъгъа къоркъучсуз гъаракатлагъа етишмекни тарбиялав;
- къаркъара савлугъун ва ругъ савлугъун аяп сакълама уыйретив.

загъмат тарбия

: — яшлыкъ загъматда чыныгъагъанын англатып, яшавдан ва чебер асарлардан мисаллар гелтирип, охувчуланы гъар тюрю загъмат мердешлеге, гелтирив

- охувчуланы иштагъын тартагъан мердешли саниятлагъа къуршав.

экология тарбия:

- яшланы табиатны сакълав ва къорув ругъда тарбилав, табиатны къоруп сакълавну гъакъында да адабият асарлагъа асасланып англатыв ишлер юрютмек;
- табиатны суратлайгъан текстлени гечегенде айлана табиатдагъы аривлюкню, гёзелликни гёрме, сезме, гъис этме уыйретив;
- табиатны тазалыгъын болдурма, огъар зарал гелтиреген гъаракатлардан сакъланмагъа уыйретив;

илму-ахтарыв билимин къыйматлав:

- дюньяны гёрюнюшюн суратлайгъан башлапгъы илму англавларын, шолай да тилни системасы булан байлавлу англавларын теренлешдирив;
- яшланы теренден ойлашдырагъан масъалалагъа тергевюн бакъдырып, оланы озбашына илму-ахтарыв ишлер юрютме бажарывчулугъун теренлешдиримек;

МЕТАПРЕДМЕТЛИК ГЪАСИЛЛЕРИ

Башлапгъы класларда «Къумукъ адабият» предметни уйренивде охувчулар етишме герекли метапредметлик гъасиллери шулардыр

Аслу логика гъаракатлары:

- темасы бир, тек башгъа-башгъа жанрларда язылгъан асарланы тенгleshдирмек, тематикасы башгъа, тек бир жанргъа гиреген текстлени тенгleshдирмек;
- чебер асарланы темасына, аслу маънасына, къайсы жанргъа гирегенине гёре тенгleshдирмек; асарны ону автору булан нисбатлашдырмакъ;
- асарланы бир бири булан тенгleshдирмек учун кюрчю белгилерин токъташдырмакъ;
- асарланы жанрлагъа, тайпаларына (жураларына) ва авторлагъа гёре айырмакъ;
- текстлени тюрлюлерин тенгleshдилив (хабарлав, суратлав ва ойлашыв текстлер);
- тизими бузулгъан агъвалатланы тизимли гелишин токъташдырыв, аннотация языв
- охув масъаланы чечегенде маълуматлар азлыкъ этегенни гъис этип, янгы къошум маълуматлар гелтирип билмек.

Аслу илму-ахтарыв гъаракатлар:

- муаллимни кёмеклиги булан илму-ахтарыв ишни мурадын билмек; белгили бир гъалны тувдурагъан шартланы гелишин билмек;

- масъаланы чечеген бир нече вариантларын тенгleshдирип, олардан лап да кыйышагъан вариантын англатып бажармакъ (алданокъ берилген белгилеге гёре);
- алданокъ берилген плангъа гёре гиччирек илму-ахтарыв иш оьтгермек: ахтарагъан объектни хас белгилерин, оланы бир-бири булангъы байлавлугъун токът ашдырмакъ;
- натижалар чыгъармакъ, оьзю оьтгерген ахтарыв ишлеге гёре далиллер гелтирип толумлашдырмакъ (бёлюклеге бёлюп, тенгleshдирип);
- уллулагъа сорап, оланы да кършап, проект иш оьтгермек;
- гъаракатланы, гъалланы оьсювюн, оланы натижаларын прогноз этмек;

Информацияны уьстюнде ишлев:

- герек-тарыкъ кюрчю материалланы (источниклени) табып бажармакъ, масала, талап этилеген информациягъа гёре сёзлюклени кьоллап бажармакъ;
- сёзлюклени, охув китапланы кьоллап тюз ва тюз тюзюл информацияны айырып билмек;
- муаллимни, уллуланы, ата-ананны кемеклиги булан сёзлени язылышы, айтылышы, этилиши, оланы маъналары гъакъында кьоркьунчсуз чараланы гёрюп, информация тапмагъа уьйренмек;
- салынгъан охув масъалагъа гёре языв ва авуз текстлер гелтирип бажармакъ, оьзю тил масалаларына багъышлангъан шолай таблицалар ва схемалар этип бажармакъ;

Башлапгъы школада охув йылны ахырына шулай гъакълашыв универсал охув гъаракатланы болдурма герек:

Гъакълашыв:

— оъзюню ойларын ва гыслерин языв тилде яда авуздан салынган муратга ва белгили бир ситуацияга гёре тюз кюруп ва англатып болмакъ;

— сёйлевчюге гюьрметли кюйде янашып, диалогда ва эришивлю масъаланы арага салып ойлашаганда оъзюню тюз ёлда тутуп бажармакъ;

— ойлар, пикрулар, къаравлар рас гелмей, бир нече тюрю болма ярайганны англамакъ;

— пикруларын, ойларын башгалар булангы аралыкъда сёйлевню кылыкъ кайдаларындан тайышмай айтмакъ;

— авуз ва языв тиллерде ситуацияга гёре текстлер тизип билмек (суратлав, ойлашыв ва хабарлав) — оъзю яда биревлер булан бирче этген илму-ахтарыв ишни натижасын чыгарып гиччирек докладлар этип бажармакъ

— этеген докладаына гёре суратлар, слайдлар этип, оланы кюллап бажармакъ.

— оъзгелени сёйлевюне янашып тынглап ва сёйлеп бажармакъ, сёйленеген затны англамакъ, сёйлевде кюлланаган янгы сёзлени эсде сакламакъ ва сёйлев чеберликни гыс этмек;

— текстни чебер охуп, текстге соравлар салып ва ону авуздан хабарлап билмек;

— гыакълашывда монологну, диалогну герекли ерде тюз кюллап бажармакъ;

Башлапгы школада охув йылны ахырына шулай низамлав универсал охув гыаракатланы болдурма герек:

— натижа чыгармакъ учун оъзю оъзюню ишин салынган масъалага гёре планлашдырып бажармакъ;

— этме герек ишлени низамлы, системалы кюйде оьтгермек.

— тюзевлю, онглу ва тюзевсюз, онгсуз этилген охув ишлени себебин токъташдырып, исбат этип бажармакъ;

— оъзюню охув гъаракатларын оъзюню классында охуйгъан яшланы гъаракатлары булан тенгleshдирип, оланы берилген белгилеге, оьлчевлеге гёре тюз къыйматлап бажармакъ; Бирче гъаракат гёрюв:

— охув масъалаланы чечивде салынгъан аз заманны ичинде яда узакъ заманны ичинде этилме герек ишлени чечмек учун гъаракат этмек;

— бирче юрюлежек ишлени мурадын англап, ортакъ ишни планлашдырып, сёйлешип, арагъа салып ойлашып салынгъан муратгъа етишмек учун къаст этмек;

— башчылыкъ этме, тапшурувланы кютме, ирия болма, давлaшыв, тюртюшюв масъалаланы чечмеге гъазир болмакъ;

— оъзюне тапшурулгъан жаваплы ишни кютме гъазир турмакъ;

— ортакъ ишге оъзю этген кьoшумну къыйматлап билмек;

— берилген уьлгюге гёре ортакъ проектлени оьтгерме гъазир болмакъ.

ПРЕДМЕТЛИК ГЪАСИЛЛЕРИ

Охув йылны ахырына биринчи класда охуйгъан охувчу уьйренежек:

— охувну янгыз школадан къайры тюрлю-тюрлю яшав агъвалатларда агъамиятын теренден англамакъ: адамны энчилик оьсювюнде охувну агъамиятын билмек, охув асарларда бизин ва оьзге халкъланы яшав-турушу, оьзтеречелиги, эдеп-къылыкъ булан байлавлу хасиятлары нечик суратланагъанны гёрсетип бажармакъ;

— охув мердешлерин яратмакъ: башлап бувунлагъа гёре, сонг савлай сёзлени, гъарпланы ва бувунланы кьутгъармай тьогюл гиччи текстлени англап охумаъ (сёзлени къадары 30-дан аз болмасын; къыймат салынмай);

— бுவунлагъа гёре охув къайдаларын уйренген сонг, сёзлени савлай охумагъа уйренмек; бир минутну ичинде охулгъан текстдеги сёзлени къадары 30-дан аз болмасын (къыйматлар салынмай)

— орфография ва пунктуация къайдаларын сакълап Ватангъа, яшлагъа, табиятгъа, агълюге багъышлангъан эки шиъруну гёнгюнден охумакъ;

— проза ва шиъру асарланы айырып билмек;

— увуз яратывчулукъ ва чебер адабият булан байлавлу асарланы жанрларын билмек (ёммакълар, чечеген ёммакълар, хабарлар, шиърулар);

— охулгъан яда авуздан айтылгъан тектни маънасын англамакъ; асарны ичделиги булан байлавлу соравлагъа жавап бермек;

— тектни анализин этмек: тектни темасы, агъвалатланы тизимли гелишин токъташдырмакъ, асарны игитини келпетин суратламакъ, ону хасиятына тюз къыймат бермек, тектни маънасына гёре соравлар салмакъ;

— гечилген терминлени, англавланы маъналарын билмек: авуз яратывчулукъ тема, тектни башы, аслу маънасы, ичделиги, ёммакъ, автор, игити, хабар, шиъру;

— охулгъан тектни анализ этивде ортакъчылыкъ этмек, оъзюню ойларын айтмакъ, гечилген терминлени, англавланы къолламакъ (тема, автор, игит, ичделик);

— тектни баш сёзлеге яда плангъа асасланып агъвалатланы гезигин сакълап хабарламакъ;

— тектни роллагъа гёре чебер охумакъ;

— асарны ичделигине гёре 3 жумла тизмек;

— берилген башгъа (заголовок) гёре гиччирек теекст тизмек (жумлаланы къаданы 3-ден аз болмасын);

— китапны кѳурулушун белгилемек (жылты, ичделиги, аннотациясы, баш сѳзю, суратлары, кѳошум материаллары);

— оѳзбашына охума муаллим берген списокѳа гѳре китаплар айырып билмек, олагѳа аннотация язмакѳ; охугѳан китабы гѳакѳында алгоритмге гѳре хабарламакѳ.

1 КЛАСС

№ п/ п	Тема урока	Количество часов		Дата изучения		Электронные цифровые образовательны е ресурсы
		Все го	Контроль ные работы	По пла ну	По факту	
1	Усвоение слов школа , парта, ученик, учебник Школа, парта, охувчу, китап деген сезлени эсинне сакъламакъ.	1	0	04.09	04.09	Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fbaaf8a4
2	Режим дня школьника Охувчуну гюнлюк заманы	1	0	11.09	11.09	Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fbaaf8a4
3	Усвоение слов село, город. Юрт, шагъар деген сезлени эсинне сакъламакъ.	1	0	18.09	18.09	Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fbaaf8a4
4	Домашние животные и птицы. Дикie животные птицы. Къыр жанлар, къушлар. Уый жанлар, къушлар.	1	0	25.09	25.09	Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fbaaf8a4
5	Овощи. Фрукты. Емишлер. Яшылч алар.	1	0	02.10	02.10	Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fbaaf8a4
6	Буква и звук А а. О о Гъарп ва аваз А а. О о	1	0	09.10	09.10	Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fbaaf8a4

7	Буква и звук У у, И и Гъарп ва аваз У у, И и	1	0	16.10	16.10	Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/f baaf8a4
8	Буква и звук Ы Гъарп ва аваз Ы	1	0	23.10	23.10	Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/f baaf8a4
9	Буква и звук Н. Гъарп ва аваз Н.	1	0	30.10	30.10	Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/f baaf8a4
10	Буква и звук Ш Гъарп ва аваз ш	1	0	13.11	13.11	Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/f baaf8a4
11	Буква и звук Т.Й Гъарп ва аваз Т.Й	1	0	20.11	20.11	Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/f baaf8a4
12	Буква и звук К.Къ Гъарп ва аваз К,Къ	1	0	27.11	27.11	Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/f baaf8a4
13	Буква и звук Э,Е. Гъарп ва аваз Э,Е.	1	0	04.12	04.12	Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/f baaf8a4
14	Буква и звук Л,М. Гъарп ва аваз Л,М	1	0	11.12	11.12	Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/f baaf8a4
15	Буква и звук С,Р Гъарп ва аваз С Р	1	0	18.12	18.12	Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/f baaf8a4
16	Буква и звук Б Гъарп ва аваз Б	1	0	25.12	25.12	Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/f baaf8a4
17	Буква и звук Уь Гъарп ва аваз Уь	1	0	15.01. 2025	15.01.	Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/f baaf8a4
18	Буква и звук Ю Гъарп ва аваз Ю	1	0	22.01		Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/f baaf8a4

19	Буква и звук Г, Гъ. Гъарп ва аваз Г, Гъ.	1	0	29.01		Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fbaaf8a4
20	Буква и звук З Гъарп ва аваз З	1	0	05.02		Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fbaaf8a4
21	Буква и звук Гъ Гъарп ва аваз Гъ	1	0	12.02		Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fbaaf8a4
22	Буква и звук Нг Гъарп ва аваз Нг	1	0	19.02		Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fbaaf8a4
23	Буква и звук Д. Гъарп ва аваз Д	1	0	26.02		Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fbaaf8a4
24	Буква и звук Об. Гъарп ва аваз Об	1	0	05.03		Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fbaaf8a4
25	Буква и звук Ё Я Гъарп ва аваз Ё Я	1	0	12.03		Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fbaaf8a4
26	Буква и звук В П Гъарп ва аваз В П	1	0	19.03		Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fbaaf8a4
27	Буква и звук Ч Ж Гъарп ва аваз Ч Ж	1	0	02.04		Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fbaaf8a4
28	Буква и звук Х Гъарп ва аваз Х	1	0	09.04		Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fbaaf8a4
29	Буква и звук Ф Гъарп ва аваз Ф	1	0	16.04		Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fbaaf8a4
30	Буква и звук Ц. Гъарп ва аваз Ц	1	0	23.04		Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fbaaf8a4
31	Буква и звук Ъ Гъарп ва аваз Ъ	1	0	30.04		Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fbaaf8a4

						<u>baaf8a4</u>
32	Буква и звук Ъ Гъарп ва аваз Ъ	1	0	07.05		Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fbaaf8a4
33	Закрепление Беклешдириг	1	0	14.05		Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fbaaf8a4
ОБЩЕЕ КОЛИЧЕСТВО О ЧАСОВ ПО ПРОГРАММЕ		33	0			

